

Kind van de oorlog

Sinds een jaar geeft Miel Andriessse gastlessen op scholen over zijn ervaringen in en na de oorlog. Dit op verzoek van de organisatie Herinneringscentrum Kamp Westerbork. Zelfs een rumoerige klas is na korte tijd stil en luistert aandachtig naar zijn verhaal.

Wij hebben het in Helmonds Heem opgenomen omdat een belangrijk deel ervan zich in Helmond afspeeld. Hier volgt zijn indrukwekkende verhaal.

door Miel Andriessse

Op 25 augustus 1941 trouwden mijn Joodse ouders op het stadhuis van Eindhoven. Tien maanden later, op 28 juni 1942, kwam ik ter wereld. Mijn ouders hebben niet lang van mij kunnen genieten en voor mij kunnen zorgen. Gezien de gevaarlijke situatie en Jodenvervolging werd ik weggebracht naar een onderduikadres ergens in Brabant. Dit apart van mijn ouders zoals ik pas, veel later te horen kreeg.

Na enkele omzwervingen ben ik terecht gekomen bij de familie Verhees in de Karel Raymakerstraat 43 te Helmond. Vader Carel, moeder Ella en drie dochters in de leeftijd van 16 tot 20. Er ging echter wel het een en ander aan vooraf.

Miel toen en nu.

Mijn eerste onderduikadres bevond zich ergens in Stiphout. Aangezien er meerdere volwassen onderduikers waren was het moeilijk om ook nog voor zo'n klein kindje te zorgen. De oudste dochter van de Verheesjes, Tonny, werkte in een winkel en werd aangesproken door een vrouw die vertelde dat ze een Joods kindje verstopte maar het niet langer kon of wilde verzorgen. Ze vroeg Tonny of ze misschien een adres voor hem wist. Ze heeft toen gezegd dat ze daar over na zou denken maar ze dacht meteen aan haar eigen familie. Toen Tonny die avond thuis kwam heeft ze het verhaal verteld en gevraagd of dat jongetje, ik dus, in de familie opgenomen kon worden. Er is heel goed over gesproken omdat er natuurlijk een gevaar aan verbonden was. Als de Duitsers of NSB'ers mij zouden ontdekken zou dat gevolgen hebben voor het hele gezin Verhees. Gezamenlijk waren ze het erover eens dat ze het risico wilden nemen en dat is mijn redding geweest.

De ouders van Miel op de trappen van het stadhuis in Eindhoven.

Tonny ging mij de volgende dag ophalen op de fiets. Ze vertelde mij later hierover: "Je stond daar buiten in je poepluier in een box en je keek mij aan met je lieve oogjes of dat je wilde zeggen, neem mij mee alsjeblieft". Ik werd op de fiets gezet in een geleend stoeltje en naar Helmond gebracht. Het is mij niet bekend wie die mensen uit Stiphout waren. Tonny heeft hen uiteraard nooit gezegd waar ze mij naar toe zou brengen.

Dit was het begin van een van de beste periodes in mijn leven. Ondanks de moeilijke oorlogstijd en het feit dat ik dus niet bij mijn ouders kon zijn heb ik het tóch heel goed gehad. Ik werd liefdevol opgenomen in het gezin Verhees, vader, moeder en de dochters Tonny, Riek en Elly. Aan familie en burens werd verteld dat ik een kind was van een nicht uit Den Haag die tbc had en dus niet voor mij kon zorgen. Aangezien ik een nogal Joodse naam had,

Samuel of Sam, werd het veranderd in Mieltje en dat is altijd zo gebleven.

Al snel voelde ik mij thuis en werd natuurlijk vreselijk verwend door mijn 'grote zussen'. Vader Verhees werkte bij de posterijen en ging er op uit met zijn fiets om melk, eieren en vlees voor mij te bemachtigen. Om een of andere reden noemde ik hem 'Ome Carel' (had dat waarschijnlijk van anderen gehoord). Moeder was een toegewijde huisvrouw en haar noemde ik 'Moesje', ik hoorde dat de meisjes zeggen en nam het over. Tonny en Riek werkten en Elly bleef thuis van school om voor mij te zorgen. De hele familie heeft mij op een bijzondere en liefdevolle manier door deze moeilijke tijd geholpen. Ik was mij toen uiteraard niet bewust van de gevaren en risico's hoewel zij mij later vertelden dat ik op gevaarlijke momenten altijd heel stil en rustig was en mij zonder een kink te geven kon verbergen, net of ik het aanvoelde. De buurt accepteerde de uitleg over

Miel met zijn moeder kort na de geboorte.

Miel kort na de oorlog met Moesje en Ome Carel voor het huis aan de Karel Raymakersstraat.

mijn aanwezigheid en er werden nooit vragen gesteld. Alleen de huisarts had het door, dokter Vingerhoets was zijn naam. Toen ik een keertje ziek was kwam hij mij onderzoeken, hij liet medicijnen achter en fluisterde voordat hij wegging “We zullen er voor zorgen dat dit mooie ras niet uitsterft!”. Hij wilde ook geen geld voor het onderzoek en de medicijnen. Hij zag aan mij dat ik een Joods jongetje was.

Het was onvermijdelijk dat er zich een aantal hachelijke situaties voordeden. Ome Carel, die dus op het postkantoor werkte, vierde zijn 25-jarig jubileum en ter gelegenheid daarvan kwam de directeur, die NSB'er was, hem onverwachts thuis feliciteren. Hij bleef gelukkig maar even en ondertussen was een van de meiden met mij naar een veilige plaats in het huis gegaan.

Op een dag was de oudste dochter, Tonny, bij een neergestort vliegtuig gaan kijken. Een man in zwart uniform, NSB brandweer, vertelde haar dat hij uit dienst wilde en vroeg haar om een onderduikadres. Zij had daar

thuis niets over verteld. Op een ochtend om 06.30 uur ging de bel en stond daar die man in zijn zwarte uniform. Moesje schrok vreselijk en dacht meteen dat ze verraden waren. De man stelde haar gerust en vroeg naar Tonny. Het bleek dat hij echt naar een onderduikadres zocht. Daar is hij toen naar toe gebracht.

Toen het zuiden pas was bevrijd ging het gerucht dat de Duitsers zouden terugkomen. De schrik sloeg de familie Verhees om het hart. Ome Carel zou dan met mij weggegaan zijn. Hij zei: “Maken jullie je niet ongerust, ik zorg voor Mieltje en we komen terug als het weer veilig is”.

Na de oorlog probeerde Ome Carel informatie in te winnen bij instanties en wilde natuurlijk weten hoe het met mijn familie was. Al gauw bleek dat mijn ouders de oorlog niet overleefd hadden, beiden zijn op 31 januari 1944 vergast in Auschwitz evenals het overgrote deel van mijn familie. Alleen mijn oma en twee tantes van vaders kant hadden zich ook via onderduiken kunnen redden. Van mijn moeders kant was helemaal niemand meer over.

De ‘Verheesjes’ hadden onder elkaar al uitgemaakt dat als ik niet ‘opgeëist’ zou worden, ik bij hen zou blijven. De plannen lagen er al, iedereen zou worden omgekeerd en ik moest zeker gaan studeren. Natuurlijk

wilden zij mij graag teruggeven aan mijn ouders maar toen bleek dat die niet meer in leven waren werd er toch gehoopt dat ik kon blijven. Totdat oma kwam!

Via allerlei instanties kwam mijn oma er achter waar ik was en op een dag kwam ze mij opzoeken. Zoals de familie Verhees mij later vertelde was het natuurlijk een emotionele ontmoeting voor iedereen maar ik was erg terughoudend naar haar toe. Ik kende haar niet, ze was een vreemde voor mij en ik wilde natuurlijk bij Moesje en Ome Carel blijven. Uiteraard moet dat erg pijnlijk voor oma zijn geweest, ik was tenslotte het enig overgeblevene van haar zoon.

Ik kon nog een tijdje in Helmond blijven maar oma had besloten dat ik toch in een Joods gezin moest opgroeien en na verloop van tijd werd ik opgehaald door oma en mijn ‘nieuwe ouders’ de familie Cohen uit Tilburg. Het was het gezin van mijn tante Johanna. Ook oma (de moeder van Johanna) werd in het gezin opgenomen. Dat was het begin van veel ellende. Ik wilde niet weg bij de familie Verhees, ze hadden mij zoveel liefde gegeven en het was de enige plaats

Tijdens de oorlog, even buiten, achter op de plaats met de hond Fidie.

waar ik mij thuis voelde en ik dacht ook dat ik bij hen hoorde.

Op een dag moest ik dus die vertrouwde omgeving verlaten. Elly, de jongste dochter ging met mij mee zodat ik toch een vertrouwd gezicht om me heen had en ik kon wennen aan mijn nieuwe omgeving. Zij vertelde mij later dat ik steeds bij haar wilde zijn en haar geen moment uit het oog verloor alsof ik voelde dat ze weg zou gaan. Ik was nog geen 4 jaar toen. Op aandringen van de familie Cohen is Elly op een ochtend in alle vroegte vertrokken. Ik sliep nog. Elly heeft dat altijd verschrikkelijk gevonden en vond dat ze mij in de steek liet. Ze heeft dit als een molensteen met zich meegedragen en pas 35 jaar later heeft ze in een brief aan mij laten weten hoe zij dit beleefd heeft, hoe erg ze het vond en hoe het een invloed heeft gehad op haar leven. Uiteraard ben ik meteen naar haar toe gereden en ik heb haar gezegd dat het niet haar keuze was. Dat ze gedwongen werd en dat ik haar uiteraard niets kwalijk neem. Hoe zou ik! Jammer dat ze er zo lang mee geworsteld heeft en het mij niet eerder heeft verteld.

Mijn verblijf bij mijn pleegouders was geen succes vooral omdat het absoluut niet boterde tussen mijn pleegmoeder en mij. Achteraf bleek dat ze mij helemaal niet wilde (ondanks dat ik de zoon van haar broer was) en dat ze onder druk van haar man en oma mij toch in huis heeft gehaald maar met tegenzin dus. Toen mijn oma in 1953 overleed was mijn steun

en toeverlaat weg en werd het van kwaad tot erger. Ik moest een andere oorlog uitvechten en was nog maar 11 jaar. De bezoeken aan de familie Verhees, mijn onderduikouders waren de weinige hoogtepunten in mijn verdere niet al te gelukkige leven. Iedere vakantie was ik in Helmond en iedere keer als ik weer naar 'huis' moest werden er tranen met tuiten gehuild zowel door mij als door de Verheesjes. Nog steeds voelde ik mij daar thuis en gewenst.

Bij de familie Cohen had ik twee pleegzusjes (en nichtjes dus). Eentje was geboren voor de oorlog in 1938 en de andere na de oorlog in 1948. Ik zat er qua leeftijd precies tussen in en ook in andere opzichten zat ik er tussen. Om een of andere reden kreeg ik ook hun achternaam, Cohen dus, terwijl ik niet geadopteerd was door hun en mijn echte naam dus Miel Andriessse was. Op school, bij burens en kennissen in Tilburg was ik Miel Cohen. Ze deden het dus voorkomen dat ik hun kind was. Ik voelde wel dat er iets niet klopte maar was nog te jong om te beseffen wat er precies aan de hand was.

In het Joodse geloof wordt je op je 13^e jaar, Bar-Mitswa, je zou het kunnen vergelijken met het vormsel of plechtige communie. Ik werd die dag in de synagoge aangenomen en telde mee als volwassene. Die dag had een feest moeten zijn maar mijn familie vond het nodig om me die dag te vertellen dat zij niet mijn ouders waren en dat ik eigenlijk een andere achternaam had en mijn echte ouders in de oorlog vermoord waren. Het werd mij op een onduidelijke manier verteld door een kennis. Ik was natuurlijk helemaal in

de war en kreeg een echte identiteit crisis. Wie was ik nu, wat was ik nu. Ik begon net aan de middelbare school en kwam natuurlijk in de puberteit wat toch al een moeilijke tijd is. Niets lukte, ik mislukte op school en kreeg daardoor ook schuldgevoelens naar mijn pleegvader die het eigenlijk wel goed met me voor had maar ook niet op kon tegen zijn vrouw. Ook toen was de familie Verhees mijn lichtpunt. Voor hen was het echter ook moeilijk mij ongelukkig te zien en zij wilden zich ook niet bemoeien met mijn opvoeding.

In 1962 ben ik met mijn pleegouders naar Israël geëmigreerd. Mijn onderduikfamilie vond het vreselijk, ze vonden het vooral gevaarlijk. Later hoorde ik van een van de dochters dat Moesje had gezegd: "We hebben hem toch niet voor niets gered van de Duitsers". In 1965 overleed Ome Carel, op zijn sterfbed heeft hij nog maar mij gevraagd. Om hem gerust te stellen zeiden ze dat ik onderweg was vanuit Israël maar dat het wel even kon duren. Ik wist het niet en heb dus geen afscheid van hem kunnen nemen. Iedere twee jaar kwam ik vanuit Israël naar Nederland, voornamelijk om de familie Verhees te bezoeken. Ik ging hun eerst mijn vrouw voorstellen, daarna mijn dochttertje en als laatste mijn zoontje. Vooral de eerste ontmoeting met mijn zoontje was erg emotioneel. Hij had toen dezelfde leeftijd als ik tijdens mijn verblijf bij hun in de oorlog en hij leek erg op mij. De hele familie stond aan de deur toen wij aangereden kwamen, we stapten uit en toen Moesje mijn zoontje zag hoorde ik haar zeggen: "Daor hedde ons Mieltje". Ondanks het feit dat

Miel met zijn drie 'grote zussen', v.l.n.r. Riek, Tonny en Elly.

aanhang een feest georganiseerd en ze is op de gezegende leeftijd van 91 jaar vreedzaam gestorven. Om nog eens te tonen hoe sterk de band was (en nog steeds is): In de overlijdensadvertentie en de bidprentjes stond ik met mijn familie ook vermeld als zijnde een

mijn vrouw en kinderen toen geen Nederlands spraken en Moesje alleen maar Nederlands was de communicatie wonderbaarlijk. Ook mijn vrouw en kinderen voelden de warmte en liefde en dan is spreken vaak overbodig.

In Israël ben ik de hotelschool gaan volgen en op mijzelf gaan wonen. Ik had altijd het gevoel dat ik niet kon leren en een mislukking was maar de hotelschool was een schot in de roos en het bleek dat ik prima kon studeren. Toen ik de studie met succes had afgerond vond ik dat ik mijzelf moest bewijzen ten opzichte van de hele wereld maar vooral naar mijn pleegvader toe. Ik werkte dag en nacht en dat ging natuurlijk ten koste van mijn gezin maar alles moest wijken voor een carrière. Dat is ook gelukt maar de prijs was hoog.

In 1979 ben ik met mijn gezin teruggekomen naar Nederland en vooral Moesje was erg blij. Voor haar was nu het gevaar voorbij. We hebben nog enkele jaren van haar kunnen genieten, toen ze 90 werd is er door alle kinderen, kleinkinderen en

van haar kinderen.

Met twee van de dochters van Moesje en Ome Carel heb ik nog steeds een zeer warm contact evenals met de kleinkinderen. Riek en Elly zijn al in de 80 en ik zie ze regelmatig. Helaas is Tonny, degene die mij opgehaald heeft, geruime tijd geleden overleden. De familie Verhees heeft nooit een financiële vergoeding geaccepteerd. Ze wilden er absoluut niets van weten en vonden dat het geld ten goede van mij moest komen voor een eventuele studie of iets dergelijks. Ook wilden Moesje en Ome Carel geen onderscheiding of aandacht voor hun daden.

Toch heb ik gemeend een onderscheiding aan te moeten vragen voor hen, weliswaar postuum, maar het is voor mij erg belangrijk dat hun nobele daden ergens geregistreerd staan. In overleg met hun kleinkinderen heb ik de twee overgebleven dochters gepolst of ze er voor openstonden. Gelukkig zijn ze akkoord gegaan en heb ik dus een Yad Vashem Onderscheiding aan kunnen vragen. Het is een oorkonde en medaille voor mensen die in de

Begunstigers van de Heemkundekring Helmond Peelland

Tweede Wereldoorlog, met gevaar voor eigen leven, Joodse medeburgers hebben beschermd en gered. De aanvraag moet goed onderbouwd zijn en met getuigenverklaringen opgestuurd worden naar het instituut Yad Vashem in Jeruzalem, Israël. De taak van het instituut is de herinnering aan de Holocaust levend te houden, de slachtoffers te herdenken en alles te documenteren en archiveren. Het daartoe ingerichte archief bevat meer dan 50 miljoen documenten. Tot een van de belangrijkste taken van Yad Vashem behoort het eren van niet-joden die in de periode 1939-1945 uit menselijke overwegingen, belangeloos en met gevaar voor eigen leven Joodse mensen hebben beschermd en gered. Aan hen wordt tijdens een plechtige ceremonie de titel "RECHTVAARDIGE ONDER DE VOLKEREN" verleend, de hoogste onderscheiding die de staat Israël kent.

Na uitgebreid onderzoek van de documenten is op 4 juli 2006 de onderscheiding met de bijbehorende medailles en certificaten postuum uitgereikt aan Moesje en Ome Carel, via hun dochters Riek en Elly. Hun naam staat nu geregistreerd in Yad Vashem als degenen die mijn leven hebben gered. In hetzelfde gebouw staan ook mijn ouders en andere familieleden vermeld als zijnde slachtoffers van het Nazi regiem.

Hopelijk heb ik, door dit verhaal, u een beetje duidelijk kunnen maken hoe mijn leven beïnvloed is door deze vreselijke oorlog. Aan de ene kant het opgroeien zonder ouders, ouders die ik nooit gekend heb en eigenlijk hebben mijn ouders mij ook nauwelijks gekend. Vooral toen ik zelf kinderen kreeg heb ik mij vaak gerealiseerd hoe

vreselijk het moet zijn geweest voor ouders om niet te weten waar je kind is, hoe het met hem gaat of hij nog in leven is enzovoort. Met deze onzekerheden de dood ingedreven te zijn!

Aan de andere kant bijzondere mensen zoals de familie Verhees die mijn leven hebben gered. Voor hen een vanzelfsprekendheid maar dat is het niet. Verhoudingsgewijs zijn de meeste Joden vanuit Nederland gedeporteerd naar de vernietingskampen en omgebracht. Ik heb geluk gehad, heb twee lieve kinderen en een schat van een kleindochter van 8 jaar, die heel veel vreugde in mijn leven brengt. Toen ik op haar leeftijd was had ik geen ouders en geen opa. Door de familie Verhees kan ik genieten van mijn kleindochter en zij van een leuke opa.

Ik heb dus geluk gehad maar meer dan 6 miljoen anderen niet. De gruwelijkheden van WOII mogen nooit vergeten worden en we moeten altijd alert blijven en voorkomen dat iets dergelijks weer geschied. Ook vandaag zijn er nog te veel conflicten in de wereld waarbij erg groot gevaar is voor genocide, het uitroeien van een volk of volksgroep. Zeg nooit dat wij als individuen er niets aan kunnen veranderen. In het Joodse boek, de Talmud, staat geschreven: 'Wie één leven redt, het is alsof hij of zij de hele wereld redt'.

Eventuele reacties kunt u behalve aan de redactie ook rechtstreeks mailen naar Miel Andriessse. Zijn mailadres is: s.andriessse@skynet.be

Bloemenmagazijn De Schuur

Coenen

De Roy & Boschman boeken

Derison groente en fruit

Driessen verf en interieurs

Dirks exclusieve meubilering

Mosman autoschade

Wesselman

accountants/belastingadviseurs

Wijnhuis Helmond

Dankzij de voortvarende werving van Annie van Rooij mochten wij via haar de eerste begunstigers verwelkomen.

Sponsoring van de Heemkundekring Helmond Peelland is van harte welkom. U komt dan met een naamsvermelding in het kwartaalblad. Neemt u dan contact op met Annie van Rooij tel. 0499 - 42 18 45 of Henk Wasser tel. 0492 - 54 82 59, e-mail hwwasser@hotmail.com.